

דהיינו, שנודע לחוטא על חטאו. ונמצא, שאם חטאו כשהיו הדיטות
 ולא נודע להם על כך עד שנתמנו, אינם יכולים להביא קרבן הדיטות,
 כיון שלא נודע להם הדבר כשהיו הדיטות, אך גם אינם יכולים
 להביא את הקרבנות המיוחדים להם, לפי שחטאו בשעה שהיו
 הדיטות.
 המשנה מבארת מי הוא הנשיא הנזכר במקרא: אִיְהוָה נְשִׂיא הַנוֹכַח
 בכתוב שמביא שעיר עיזים על חטאתו, וְהָ הַקֹּלֶךְ, ויש ללמוד זאת
 מדברי הכתוב, שְׁנָאֵמַר (ויקרא ד כב) 'אֲשֶׁר נְשִׂיא יִחְטָא וְעָשָׂה אֶחָת
 מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהָיו, וּמִן הַתִּיבוֹת ה' אֱלֹהָיו יֵשׁ לַלְמוּד, שִׁמְקָרָא
 זה עוסק באדם שְׁאִין אחר ממונה עַל גְּבוּי אֱלֹא ה' אֱלֹהָיו, והיינו
 מלך.

גמרא

הגמרא מבררת מנין לומדים את הדין שהתבאר ברישא של
 המשנה: מִנָּא הֵי מִיְלֵי שאם חטאו הכהן המשיח והנשיא קודם
 שנתמנו, ולא הספיקו להביא קרבנם עד שנתמנו, מביאים כשבה
 או שעירה כהדיטות. דְּתַנּוּ רַבְּנָן בְּבֵרֵיתָא, נאמר בכתוב (ויקרא ד א)
 'אִם הִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ יִחְטָא, (לְאַשְׁמַת) ויש ללמוד שאין הכהן
 המשיח מביא פר אלא על חטאים ששגג בהם כשהוא כהן גדול.
 פְּרָט לְעֵבִירוֹת קְדוּמֹת, שחטא בהן קודם שנתמנה, שאינו מביא
 עליהם פר, אלא כשבה או שעירה כהדיטות.
 מקשה הברייתא: מדוע הוצרך הכתוב ללמדנו זאת, (שִׁיבֹל) וְהָלֹא
 דִּין הוּא – הלא ניתן ללמוד דין זה בקל וחומר, וּמָה נְשִׂיא ו-מלך
 שְׁמִבִּיא את קרבנו המיוחד לו אפילו אם חטא רק בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה –
 ששגג בעשיית עבירה שיש בזדונה כרת, אף אם לא שגג בהוראת
 הדין, ואף על פי כן אִין הוא מְבִיא קרבן נשיא עַל הַשְּׂגָגוֹת הַקְּדוּמֹת
 שחטא בהן קודם שנתמנה, אלא מביא עליהן קרבן הדיטות, כהן מְשִׁיחַ
 שְׁאִין מְבִיא את הקרבן המיוחד לו על שגגת מעשה בלבד, אֱלֹא רק
 עַל הַעֲלָם דְּבָר – שנעלמה ממנו הלכה, יחד עִם שִׁנְגַת מַעֲשָׂה, אִינוּ
 דִּין – האם אין הדין נותן שְׁלֹא יְבִיא קרבן כהן גדול עַל הַשְּׂגָגוֹת
 הַקְּדוּמֹת שחטא בהן קודם שנתמנה, ומדוע הוצרך הכתוב
 להשמיענו זאת.

מתרצת הברייתא: לֹא – אי אפשר ללמוד דין זה לגבי כהן משיח בקל
 וחומר מנשיא, לפי שיש פירא על קל וחומר זה. אִם אֲמַרְתָּ בְּנְשִׂיא
 שאינו מביא קרבן נשיא על שגגות הקדומות, היינו משום שְׁבָן אִין
 מְבִיא את הַטְּאָתוֹ המיוחדת לו על חטאים שחטא מְשַׁעְבֵּר – לאחר
 שעבר מנשיאותו, תֵּאמַר בְּכֹהֵן מְשִׁיחַ שְׁמִבִּיא את הַטְּאָתוֹ המיוחדת
 לו אף על חטאים שחטא מְשַׁעְבֵּר מכהונתו, והוא אִיל וְהוּא מְבִיא את
 הַטְּאָתוֹ אף מְשַׁעְבֵּר מכהונתו, היה אפשר לומר שִׁבִּיא את חטאתו
 אף עַל הַשְּׂגָגוֹת הַקְּדוּמֹת, שחטא בהן קודם שנתמנה לכהן גדול.
 תְּלָמוּד לֹאִר אִם הִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ יִחְטָא, ללמוד, שרק אם הָטָא
 בְּשָׂהוּא כהן מְשִׁיחַ אז מְבִיא הוא את קרבנו המיוחד לו, אבל אם חטא
 קודם שנתמנה, בְּשָׂהוּא עֵדִין הַדִּיּוֹט, ולא הספיק להביא קרבן עד
 שנתמנה לכהן גדול, אִינוּ מְבִיא פר של כהן גדול, אלא כשבה או
 שעירה כהדיטות.

הגמרא מביאה ברייתא כעין זו אף לגבי נשיא: וְתַנּוּיָא נְמִי גְּבִי
 נְשִׂיא כִּי הָאִי גְּבוּנָא – שנינו ברייתא נוספת כעין זו לגבי נשיא.
 נאמר בכתוב (ויקרא ד כב) 'אֲשֶׁר נְשִׂיא יִחְטָא, ויש ללמוד שרק אם
 חטא בעודו נשיא מביא את קרבנו המיוחד לו, פְּרָט לְשְׂגָגוֹת
 קְדוּמֹת, שאם חטא קודם שנתמנה לנשיא ולא הספיק להביא
 קרבן עד שנתמנה, אינו מביא קרבן נשיא אלא קרבן הדיטות.
 מקשה הברייתא: מדוע הוצרך הכתוב להשמיענו זאת, (שִׁיבֹל)
 וְהָלֹא דִּין הוּא – והרי יכולים היינו ללמוד דין זה בקל וחומר, וּמָה
 כהן מְשִׁיחַ שְׁמִבִּיא את הַטְּאָתוֹ המיוחדת לו אף אם חטא מְשַׁעְבֵּר –
 לאחר שעבר מכהונתו, מכל מקום אִינוּ מְבִיא את חטאתו המיוחדת
 לו עַל הַשְּׂגָגוֹת הַקְּדוּמֹת לכהונתו, נְשִׂיא שְׁאִין מְבִיא את הַטְּאָתוֹ
 על העבירות שחטא מְשַׁעְבֵּר מנשיאותו, אִינוּ דִּין – האם אין הדין
 נותן שְׁלֹא יְבִיא את חטאתו עַל הַשְּׂגָגוֹת הַקְּדוּמֹת שחטא בהן קודם
 שנתמנה.

ואחר כך הָטָא מכל מקום הוא מְבִיא פר לחטאת כדן קרבנו של
 כהן גדול, אם כן, באופן שהוא הָטָא כשהיה עדיין כהן גדול, וְאַחַר
 כֵּךְ עָבַר מְשִׁיחוֹתוֹ, צְרִיכָא לְמִימַר – האם צריך לומר שמביא פר,
 הרי פשוט הדבר, ומדוע הוצרכה המשנה להשמיענו זאת.
 מתרצת הגמרא: מִשּׁוּם דְּקָתְנִי בְּסִיפָא לְגַבֵּי נְשִׂיא, דְּכִי – שאם
 עָבַר תְּחִילָה מְנַשִּׂאוֹתוֹ וְאַחַר כֵּךְ הָטָא בְּהַדְּיוֹט מִיְהוּי – מביא
 כשבה או שעירה כהדיטות, לפיכך הוצרכה המשנה להשמיענו שאם
 חטא הנשיא ואחר כך עבר מנשיאותו הרי הוא מביא קרבן נשיא,
 ומאחר שנשנה דין חטא ואחר כך עבר לגבי נשיא, אִתְּכִי תְנִי גְּבִי
 מְשִׁיחַ – לפיכך שנתה המשנה אף לגבי כהן משיח, שאם [הָטָא
 וְאַחַר כֵּךְ עָבַר] מְבִיא פֵר.

הגמרא מבררת מנין לומדים שכהן גדול שעבר מכהונתו ואחר כך
 חטא מביא פר: מִנָּא הֵי מִיְלֵי – מנין לומדים שכהן גדול שעבר
 ממשיחותו ואחר כך חטא מביא פר לשגגתו ככהן גדול, ולא כשבה
 או שעירה כהדיטות. דְּתַנּוּ רַבְּנָן בְּבֵרֵיתָא, נאמר (ויקרא ד א) 'אִם הִכְהֵן
 הַמְּשִׁיחַ יִחְטָא לְאַשְׁמַת הָעַם וְהִקְרִיב עַל הַטְּאָתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פֵר בֶּן
 בְּקָר תָּמִים לַה' לְחַטָּאת, ומקרא זה מְלַמֵּד שְׁמִבִּיא הכהן את
 הַטְּאָתוֹ אפילו אם חטא מְשַׁעְבֵּר – לאחר שעבר מכהונתו. וטעם
 הדבר שהוצרכה הברייתא ללמוד דין זה מדברי הכתוב, שִׁיבֹל
 וְהָלֹא דִּין הוּא – לפי שיכולים היינו לומר שאין הדין כן מקל
 וחומר, וּמָה נְשִׂיא [-מלך] שְׁמִבִּיא קרבן חטאת המיוחד לנשיא
 אפילו אם חטא בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה בלבד, כלומר, אף אם לא טעה
 בהוראה אלא רק שגג בפועל בעשיית עבירה שיש בזדונה כרת,
 אף על פי כן אִין הוא מְבִיא את הַטְּאָתוֹ מְשַׁעְבֵּר – אם חטא לאחר
 שעבר מנשיאותו אינו מביא שעיר עיזים המיוחד לנשיא, אלא
 כשבה או שעירה ככל אדם, כהן מְשִׁיחַ שְׁאִין מְבִיא את הקרבן
 המיוחד לו אם חטא בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה בלבד, אֱלֹא רק עַל הַעֲלָם דְּבָר
 עִם שִׁנְגַת מַעֲשָׂה – אם נעלמה ממנו הלכה והורה לעצמו טעות
 ועשה בשוגג על פי הוראתו, [לֹא] כָּל שְׁבָן שאינו מביא פר
 המיוחד לכהן גדול אם חטא לאחר שעבר מכהונתו. תְּלָמוּד לֹאִר
 – לפיכך הוצרך הכתוב לומר 'וְהִקְרִיב עַל הַטְּאָתוֹ, מְלָמֵד שְׁמִבִּיא
 הכהן המשיח פר עַל הַטְּאָתוֹ אפילו אם חטא מְשַׁעְבֵּר – לאחר
 שעבר ממשיחותו.

ממשיכה הברייתא ומבררת: לאחר שהתברר מדברי הכתוב שכהן
 משיח מביא את הקרבן המיוחד לו אפילו אם חטא לאחר שעבר
 ממשיחותו, אם כן, וְנִיְהִי נְמִי נְשִׂיא – נאמר שאף הנשיא מביא
 את הקרבן המיוחד לו, אפילו אם חטא לאחר שעבר מנשיאותו,
 שהרי יש ללמוד דין זה מִפְּקֹל וְחוֹמֵר מכהן משיח, וּמָה כהן מְשִׁיחַ
 שְׁאִין מְבִיא פר אם חטא בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה בלבד, אלא רק על שגגת
 הוראה עם שגגת מעשה, ואף על פי כן הוא מְבִיא את הַטְּאָתוֹ
 המיוחדת לו אפילו אם חטא מְשַׁעְבֵּר מכהונתו, נְשִׂיא שְׁמִבִּיא את
 הַטְּאָתוֹ המיוחדת לו אפילו אם חטא בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה בלבד, אִינוּ
 דִּין – האם אין הדין נותן שְׁמִבִּיא את הַטְּאָתוֹ אף אם חטא מְשַׁעְבֵּר
 מנשיאותו. תְּלָמוּד לֹאִר (ויקרא ד כב) 'אֲשֶׁר נְשִׂיא יִחְטָא, ויש ללמוד
 שאם חטא בְּשָׂהוּא נְשִׂיא, אִין – אכן מביא שעיר עיזים המיוחד
 לחטאתו, אבל אם חטא לאחר שעבר מנשיאותו בְּשָׂהוּא הַדִּיּוֹט,
 לֹא – אינו מביא אלא קרבן הדיטות.

משנה

משנה זו עוסקת בכהן משיח ונשיא שחטאו קודם שהתמנו לתפקידם.
 כהן גדול ומלך שְׁחָטָאוּ בשגגה עַד שְׁלֹא נִתְמַנּוּ – לפני שהתמנו
 לכהונה או למלכות, וְאַחַר כֵּךְ נִתְמַנּוּ קודם שהביאו את חטאתם, הָרִי
 אֱלֹי בְּהַדְּיוֹטוֹת ומביאים כשבה או שעירה לחטאתם, לפי שיש לילך
 בזה אחר שעת החטא, ובאותה שעה הדיטות היו, ולא אחר שעת
 הבאת הקרבן. אלו דברי חכמים. רְבִי שְׁמַעוֹן אָמַר, אִם נִודַע לָהֶם
 על חטאם עַד שְׁלֹא נִתְמַנּוּ – לפני שהתמנו לתפקיד, תִּיְבִיב הֵם
 להביא קרבן הדיטות, וְאִם נִודַע להם על חטאם רק בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה
 לַתְּפִקֵּד, פְּטוּרִים הֵם לגמרי מהבאת קרבן, מאחר שסובר רבי שמעון שאין
 הולכים אחר שעת החטא לבדה, אלא באופן שיש עמה ידיעה,

מתרצת הברייתא: שאי אפשר ללמוד זאת בקל וחומר לפי שיש לו פירכא, מה לכהן משיח שכן אין מביא את קרבנו אם חטא בשנגנת מעשה בלבד, אלא אם כן היתה עמה שגגת הוראה, האמר בנשיא שמביא את חטאתו אף אם חטא רק בשנגנת מעשה, והואיל והוא מביא קרבן נשיא בשנגנת מעשה לבדה, היה אפשר לומר שביא את חטאתו המיוחדת לו אף על השגגות הקודמות שחטא בהן קודם שנתמנה, תלמוד לומר - לכך הוצרך הכתוב לומר 'אשר נשיא יחטא', ללמדך, שאינו מביא את קרבנו המיוחד לו אלא כשחטא והרי הוא נשיא, לאחר שנתמנה, ולא כשחטא ועודו הדייט קודם שנתמנה.

הגמרא מביאה ברייתא לגבי חטאו של נשיא: תנו רבנן בברייתא, נאמר בכתוב (ויקרא דב) 'אשר נשיא יחטא', ויש לברר את כוונת המקרא, מדוע נקט בלשון ודאי 'אשר נשיא יחטא', שמשמע מכך שעתידי הנשיא לחטוא, ולא נקט בלשון ספק 'אם נשיא יחטא', יבול גזירה - שמא הכוונה בזה היא שיש גזירה מלפני המקום שעתידי הנשיא לחטוא. תלמוד לומר - לכך הוצרך הכתוב לומר לשון ספק לגבי כהן גדול 'אם הכהן המשיח יחטא' (שם ד א), ומעתה יש ללמוד, מה תיבת 'אחטא' האמורה להלן - לגבי כהן גדול, הכוונה בזה היא לכשיחטא - אם יחטא, שהרי נקט בו הכתוב לשון 'אם', אף תיבת 'יחטא' האמורה כאן - לגבי נשיא, הכוונה בזה היא לכשיחטא - אם יחטא, ואין כאן גזירה משמים שעתידי הוא לחטוא.

הגמרא מבררת את דברי הברייתא: אמר רב, יבול גזירה היא מלפני המקום שהנשיא יחטא. מקשה הגמרא: גזירה מהיכא תיתי - מדיחין תבוא, כלומר, היכן מצוינו גזירה כעין זו על דבר רע, ומאחר ולא מצוינו גזירה כזו, מדוע צריך ללמוד מכהן משיח שאין זה אלא ספק. מתרצת הגמרא: אמרי - אמרו בני הישיבה, אין, אשכחן - אכן מצוינו גזירה על דבר רע, דכתיב לגבי נעלי בתים (ויקרא יד לד) 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ החותכים', ושנינו על כך בברייתא, שפשוטה היא שמבשר הקדוש ברוך הוא לשים - לבני ישראל - שעתידים נגעים להיות באים עליהם. אלו דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, כוונת דברי הכתוב 'ונתתי נגע צרעת' היא פרוט לגבי אונסין - למעט נגעים הבאים באונס שאינם מטמאים.

ועתה מבאר הגמרא כיצד יש ללמוד מדברי הברייתא שמצוינו גזירה על דבר רע: לאו - האם לא אמר רבי יהודה שפשוטה רעה היא להם שעתידים נגעים להיות באים עליהם, הכא נמי אימא - אף כאן היה אפשר לומר שגזירה רעה היא מלפני המקום שעתידי הנשיא לחטוא, הלכך קריבא אם - לפיכך נקט הכתוב לשון 'אם' לגבי כהן משיח, כדי ללמד אף על הנשיא שאין כאן גזירה שיחטא אלא ספק.

הגמרא דנה בדברי רבי שמעון הסובר שנגעים הבאים באונס אינם מטמאים. שואלת הגמרא: ולדברי רבי שמעון, נגעו אונסין מי לא מטמא - האם נגעים הבאים באונס אינם מטמאים, והא תניא בברייתא, נאמר בכתוב לגבי נגעי אדם 'אדם פי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת' (ויקרא יג א), ויש לדייק מדברי הכתוב שנקט בלשון עתיד 'אדם פי יהיה', שאין הנגעים מטמאים אלא מן הדבור ואילך - מזמן מתן תורה והלאה, דדיינו, שאם אירע לאדם נגע קודם מתן תורה, אין אותו הנגע מטמאו לאחר מתן תורה. ומקשה הברייתא: מדוע הוצרך המקרא להשמיענו זאת לגבי נגעים, והלא דין הוא - והרי ניתן ללמוד זאת מטומאת זב, שהרי טמא הכתוב כזב וטמא הכתוב בנגעים, מה טומאת זב אינה מטמאה אלא מן הדבור ואילך - מזמן מתן תורה והלאה, שאם החליה ויחברו קודם מתן תורה אינו נטמא ממחמתה לאחר מתן תורה, לפי שנאמר לגבי זב 'איש איש פי יהיה זב מבשרו' (ויקרא טו ב), ומאחר שנקט הכתוב 'יהיה' בלשון עתיד יש ללמוד שרק זיבה שהתחילה לאחר מתן תורה מטמאת, אף נגעים יש לומר כן, שאינם מטמאים אלא אם כן התחילו מן הדבור ואילך - לאחר מתן תורה, ומדוע נכתבה תיבת 'יהיה' אף לגבי נגעים. מתרצת הברייתא: לא - אי אפשר ללמוד דין טומאת נגעים מדין טומאת זיבה, לפי שיש פירכא ללימוד זה, אם אמרת כזב שאינו מטמא אלא מן הדיבור ואילך, היינו מכיין שכן אין מטמא באונס, שאם ראה זיבה מחמת אונס אינו נטמא, ולפיכך יש לומר שאינו מטמא אלא מן

הדיבור ואילך, האמר בנגעים שמתמאין באונס, שאם באו נגעים על האדם מחמת זיבה אונס הרי זה טמא, ולפיכך היה אפשר לומר שיטמאו לאחר הדיבור גם נגעים שהתחילו קודם הדיבור. תלמוד לומר 'אדם פי יהיה' בלשון עתיד, ללמדך שאין מטמאים אלא נגעים שהתחילו מן הדבור ואילך - לאחר מתן תורה, אך נגעים שהתחילו קודם מתן תורה אינם מטמאים לאחר מכן. מבואר מדברי הברייתא, שנגעים הבאים באונס הרי הם מטמאים, ושלא כשית רבי שמעון הסובר שנגעי אונסים אינם מטמאים. משיבה הגמרא: רבא אמר, פרוט לנגעי רוחות. כלומר, אין להקשות סתירה בין דברי רבי שמעון לדברי הברייתא, לפי שהברייתא עוסקת בנגעי אונסים הבאים על ידי נפילה או מכה או כויה וכיוצא בזה, ובאלו אף רבי שמעון מודה שיש בהם טומאה, ולא אמר רבי שמעון 'פרט לנגעי אונסין' אלא בנגעים הבאים על ידי שדים ורוחות, שנגעים אלו אינם מטמאים, אבל בשאר אונסים הבאים בידי אדם, אף הוא מודה שמתמאים. רב פפא אמר, פרוט לנגעי כשפים - בנגעים הבאים על ידי כשפים סובר רבי שמעון שאינם מטמאים, אך בשאר נגעים אף הוא סובר כדברי הברייתא שיש בהם טומאה. הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדין נשיא שנצטרע: תנו רבנן בברייתא, נאמר בכתוב (ויקרא דב) 'אשר נשיא יחטא', שאם המלך חוטא בשגגה עליו להביא שיער עזיז לקרבנו, ויש ללמוד מדברי המקרא שרק בהיותו בנשיאותו מביא הוא קרבן זה, פרוט לחולה - שאם נחלה המלך הרי זה נדחה ממלכותו ואינו מביא לחטאתו אלא כשבה או שעירה כהדייט. שואלת הגמרא: משום דהנה ליה חולה אידחי ליה מנשיאותיה - וכי משום שנעשה המלך חולה נדחה ממלכותו, הרי ודאי אין הדבר כן, ואם כן מדוע אינו מביא שיער עזיז לחטאתו. משיבה הגמרא: אמר רב אבדימי בר חמא, כוונת הברייתא היא פרוט לנשיא שנצטרע, ויש ללמוד שהוא כהדייט מעוריה (ועיניהן המלך שנעשה מצרוע לאחר שביקש להקטיר על מזבח הצטורת, שנאמר (מלכים ב טו) 'ו'ונגע ה' את המלך, ויהי מצרע עד יום מתו, וישב בבית החפשי', ויזתם בן המלך על הבית'. כלומר, משעה שנצטרע נעשה חפשי מענייני המלכות, ויזתם בנו היה ממונה במקומו לשפוט את העם. ויש ללמוד מכאן, שמלך שנצטרע נדחה ממלכותו, וממילא הוא מביא קרבן הדייט. הגמרא מדייקת את דברי הכתוב 'וישב בבית החפשי': מדיקאמר בכתוב שלאחר שנצטרע ישב המלך בבית החפשי, כלומר שנעשה חפשי מענייני המלכות, מכלל - משמע מזה דעד השתא עבר הנה - שעד עתה עבד היה, מאחר שהיו מוטלים עליו כל ענייני הציבור. והרי זה פי תא - כמו במעשה שהיה, דרבן גמליאל ורבי יהושע היו אזלי בספינתא - היו מפליגים בספינה, בבתי דרבן גמליאל הנה פיתא - רבן גמליאל נטל עמו צידה לדרך לחם, בבתי רבי יהושע הנה פיתא וסולתא - ואילו רבי יהושע נטל עמו צידה לדרך לחם וסולת - קמח חיטים נקי, מאחר ואירע עיכוב במהלכה של הספינה שלים פיתהו דרבן גמליאל - נגמר לחמו של רבן גמליאל, סמך אסולתיה דרבי יהושע - והיה ניזון מן הסולת שהביא עמו רבי יהושע. אמר ליה רבן גמליאל לרבי יהושע, מי הנה ידעת דהנה לן עובבא בולי האי - האם יודע היית שיארע לנו עיכוב גדול כזה, דאיתית סולתא - ומפני כך הבאת סולת בנוסף לחם. אמר ליה רבי יהושע לרבן גמליאל, לא הייתי יודע זאת, אלא שידוע אני שיש בוכב אחר, לשבעים שנה עולה - העולה פעם בשבעים שנה, ומתעא את (הספינות) [הספינים] - מתעא את מנהיגי הספינות מן הדרך הישרה, ואמרת בליבי שקמא יעלה אותו כוכב בזמן הפלגתנו ויתעא [אותנו] מן הדרך, ולפיכך נטלתי עמי צידה רבה. אמר ליה רבן גמליאל לרבי יהושע, כל כך הרבה חכמה יש בך, ואף על פי כן צריך אתה להיות עולה בספינה לצורך פרנסתך, ואיך יכול להתפרנס במקומך. אמר ליה רבי יהושע לרבן גמליאל, עד שאתה תמה עלי שעם כל חכמתי אין אני מתפרנס ברווח, תמה - עליך לתמוה יותר על שני תלמידים שיש להם ביבשה, והם רבי אלעזר הסמא ורבי יוחנן בן גודגדא, שכל כך רבה חכמתם,

1 עד שִׁיִּוְדְעִין לְשַׁעַר בְּפֶתַח טְפוֹת יֵשׁ בָּיָם, וְאִם עַל פִּי כֵן אֵין לָהֶם
 2 סֶתֶר לְאִבּוֹל וְלֹא בְּגַד לְלְבוּשׁ. נָתַן רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אֶת דְּעֻתּוֹ
 3 לְהוֹשִׁיבֵם לְאוֹתָם תְּלִמִּידִים בְּרִאשׁוֹ - לְמַנְתֵּם עַל הַצִּיּוּר, כְּדִי
 4 שִׁיִּזְכְּלוּ לְהַתְּפַרְנֵס מֵאוֹתָהּ שְׂרָדָה. בְּשִׁעְרָהּ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לִיבְשָׁה
 5 שְׂלָח שְׁלוּחִים לְקַרְוֵא לָהֶם, וְלֹא בָּאוּ - לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ

6 חֹפְצִים בְּשְׂרָדָה. חֲזַר רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְשָׁלַח שְׁלוּחִים פַּעַם נְסִיפֵת לְקַרְוֵא
 7 לָהֶם, וּבָאוּ. אָמַר לָהֶם רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, בְּפִדּוּסִין [–סְבוּרִים] אַתֶּם
 8 שְׂשֻׁרְדָה אֲנִי נֹתֵן לָכֶם - שֶׁהֵמִינִי עַל הַצִּיּוּר שֶׁאֲנִי חֹפֵץ לְהַתְּ
 9 לָכֶם הוּא שְׂרָדָה, וְלִפְיִכֶךָ לֹא בָאתֶם בַּפַּעַם הַרְּאִשׁוֹנָה שֶׁקָּרָאתִי לָכֶם,
 10 אֵין הַדְּבַר כֵּן.

60 אֲזַקְיָמְתוּן מִסְבָּתָא פְּלִן וּמִסְבָּתָא פְּלִן – האם סדורה בפיכם מסכת
 61 פלונית ומסכת פלונית. אָמְרוּ לִיה אִין – כן, אכן סדורות בידינו
 62 מסכתות אלו. שב רבא ושאלם, אִיעֲתִירִיתוּ פּוֹדְתָא – האם
 63 התעשרתם במקצת, שאין אתם צריכים לטרוח אחר מזונותיכם, ויש
 64 לכם פנאי לעסוק בתורה. אָמְרוּ לִיה אִין – כן, אכן התעשרנו
 65 במקצת, דְּיִבְנִן קְמִינָא דְּאַרְעָא – כל אחד מאתנו קנה לעצמו חלקה
 66 קטנה של קרקע, וניזונים אנו ממנה בריווח. קְרִי עֲלֵיהּ – קרא
 67 עליהם רבא את המימרא הזו, אֲשֶׁרִיהֶם לְצַדִּיקִים שְׂמִינֵעַ אֱלִיהֶם
 68 כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים שְׂבָעוּלָם הָיָה פְּעוּלָם הָיָה – אשרי הצדיקים
 69 הנוחלים עולם הזה, כדרך הרשעים שיש להם רוב טובה בזה העולם,
 70 לפי שעל ידי כן נוחלים הצדיקים נחלת שני עולמות.
 71 הגמרא מביאה מימרא של רבי יוחנן המלמד שמעשי האדם תלויים
 72 בכוונתו: אָמַר רַבָּה בַר בַּר כְּהָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דְבִתְרִיב (הושע
 73 יד ט) כִּי יִשְׂרִים דְּרַבִּי ה' וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָם וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם, וכי
 74 כיצד יתכן שיכשלו הפושעים בדרכי ה' הישרים. אלא מִשָּׁל לְמָה
 75 הדבר דומה, לְשֵׁנִי בְּנֵי אָדָם שְׂצָלוּ את קרבנות פְּסָחִיהֶם ואכלום,
 76 אָחַד מֵהֶם אָכַל לְשׁוֹם מִצְוָה של אכילת קרבן פסח, וְאָחַד מֵהֶם
 77 אָכַל לְשׁוֹם אֲכִילָה גָּסָה – אכלו להנאתו בקינוח סעודה ולא לשם
 78 מצוה, ומצא, ששניהם בדרך אחת הלכו, שעשו את אותו המעשה,
 79 אך זה שֶׁאָכַל לְשׁוֹם מִצְוָה נתקיים בו תחילת המקרא וְצַדִּיקִים יִלְכוּ
 80 בָם, ואילו זה שֶׁאָכַל לְשׁוֹם אֲכִילָה גָּסָה נתקיים בו המשך המקרא
 81 וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם.
 82 ריש לקיש מקשה על דברי רבי יוחנן: אָמַר לִיה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי
 83 יוֹחָנָן, אוֹתוֹ אָדָם שֶׁאֵכָל את הפסח לשם אכילה גסה רָשָׁע קְרִית לִיה
 84 – רשע' אתה קורא לו, מדוע, נְהִי – לוֹ יְהִי כְּדַבְרִיךָ דְּלֹא עֲבִיד מִצְוָה
 85 מִן הַמּוֹבָחָר, שהרי לא כיון לשם אכילת מצוה, אַבְל פְּסַח מִי לֹא
 86 קָאֲכִיל – האם הוא לא אכל קרבן פסח, ואם כן מדוע אתה מכנהו
 87 בשם 'רשע'.
 88 אָלֵא יֵשׁ לְפָרֵשׁ את דברי הכתוב 'צדיקים ילכו בם' וגו', באופן אחר:
 89 מִשָּׁל לְשֵׁנִי בְּנֵי אָדָם, זה – אחד מהם היו אֲשֶׁתוּ וְאֲחוֹתוּ עִמּוֹ בְּבֵית
 90 ובא על אחת מהן, וזה – ואף השני היו אֲשֶׁתוּ וְאֲחוֹתוּ עִמּוֹ בְּבֵית
 91 ובא על אחת מהן, אָחַד מֵהֶם נִדְּמָנָה לוֹ אֲשֶׁתוּ, והיתה זו ביאת
 92 היתר, וְאֵילוֹ אָחַד מֵהֶם נִדְּמָנָה לוֹ אֲחוֹתוּ ונכשל בביאת איסור.
 93 נמצא שיש לקרוא עליהם מקרא זה, שהרי שניהם עשו מעשה אחד,
 94 וְהַשְׁנֵי־מִנֵּה לֹא אֲשֶׁתוּ יֵשׁ לְקָרוֹא עֲלֵיוֹ את תחילת המקרא וְצַדִּיקִים
 95 יִלְכוּ בָם, וְאֵילוֹ וְהַשְׁנֵי־מִנֵּה לֹא אֲחוֹתוּ יֵשׁ לְקָרוֹא עֲלֵיוֹ את המשך
 96 המקרא וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם.
 97 הגמרא מקשה אף על ביאור זה: מִי דָמִי – כיצד ניתן לדמות מקרה
 98 זה לדברי הפסוק, הרי אִינִן קָאֲמַרְיָנָן דְּתַד דְּרַבִּי – אנו אומרים בביאור
 99 דברי המקרא שיש אופן שנים הולכים בדרך אחת, אחד הולך ואחד
 100 נכשל, ואילו הֵבָא – כאן מדובר בשְׁנֵי דְרָבָיִם שונות, שהרי לאחד
 101 נודמנה לו אשתו ולאחד אחותו.
 102 ומחמת קושיא זו מפרשת הגמרא את המקרא באופן אחר: אָלֵא מִשָּׁל
 103 לְלוֹזֵי וְשִׁתֵּי בְּנֹתָיו שהיו עמו במערה, והשקוהו יין כדי שיבוא
 104 עליהן, כמפורש בתורה (בראשית ט). נמצא שהיה כאן מעשה אחד, אך
 105 הוא תלוי בכוונתו של כל אחד מן העושים. הֵן – בנותיו של לוֹזֵי,
 106 שְׁנַתְּבוּנוּ במעשה זה לְשֵׁם מִצְוָה שִׁקְיִמוֹ מִמֶּנּוּ זרע, לפי שסברו
 107 שהעולם כולו נחרב ואין מי שיקיימו אלא הן, יש לקרוא עליהם את
 108 תחילת המקרא וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָם, ואילו הוּא – לוֹט, שְׁנַתְּבוּנוּ
 109 במעשה זה לְשֵׁם עֲבִירָה, יש לקרוא עליו את המשך הכתוב וּפְשָׁעִים
 110 יִפְשְׁלוּ בָם.
 111 מקשה הגמרא: וְדִלְמָא הוּא נְמִי לְשֵׁם מִצְוָה הוּא מְכוּוֵן – שמא אף
 112 לוֹט נתכוון לשם מצוה ומניח לנו שלעבירה נתכוון.
 113 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַפְּסוּק הָיָה לְשֵׁם עֲבִירָה
 114 וְנֶאֱמַר, כלומר, מצינו מקרא העוסק בלוט אשר כולו מרמז שלוש היה
 115 מכוין לדבר עבירה של ערוה. שנאמר לגבי לוט בעת שרצה להפריד
 116 מאברהם וחיפש לו מקום לשבת בו וַיֵּשֶׂא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת כָּל
 117 כְּבַר הַיְרֵדָה כִּי כָּלָה מִשְׁקָהוּ (בראשית יג). ויש לדרוש מקרא זה לענין
 118 דבר ערוה, לפי שמצינו את התיבות שבמקרא זה נזכרות במקראות

1 אלא עֲבִדוֹת אִנִּי נֹתָן לָבָם, שהשררה עבדות היא לאדם, לפי
 2 שמוטל עול הרבים על צוארו. ויש ללמוד כן מן הדברים שדיברו
 3 הזקנים אל רחבעם בן שלמה כשהתמנה למלך תחת אביו, שְׂנַיִמְרָם
 4 (מלכים א' יב ז) וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו לֵאמֹר, אִם הַיּוֹם תִּהְיֶה עֲבַד לְעַם הַזֶּה,
 5 ומכאן יש ללמוד, שהתמנה על הציבור נעשה עבד להם.
 6 הגמרא מביאה ברייתא הדורשת את לשון הכתוב 'אשר נשיא יחטא':
 7 תָּנּוּ רַבְּנָן, נאמר במקרא העוסק בנשיא החוטא ומביא קרבן (ויקרא ד
 8 כב) 'אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחַטָּא', ויש לברר מה הוא לשון 'אשר'. אָמַר רַבִּי
 9 יוֹחָנָן בֶּן זְכַאֲרִי, יש לדרוש את תיבת 'אשר' מלשון 'אשרי', וכך היא
 10 כוונת הכתוב, אֲשֶׁרִי הַדּוֹר שֶׁהַנְּשִׂיא שָׁלוּ נִכְנַע וּמְכִיָּא קְרָבָן עַל
 11 שְׁנַגְתּוֹ, שהרי אִם הַנְּשִׂיא שָׁלוּ – של אותו הדור מְכִיָּא קְרָבָן עַל
 12 שגגתו, האם צָרִיךְ אֲתָה לְוִמֵר מַהוּ הַדּוֹר, כלומר, אין צריך לומר
 13 שאף ההדיוטות שרגילים להיות לבם נכנע בודאי שמרגשים כן. וְאִם
 14 נְשִׂיא זֶה אִפְּלִי עַל שְׁנַגְתּוֹ לִיבּוֹ נִכְנַע וּמְכִיָּא קְרָבָן, האם צָרִיךְ אֲתָה
 15 לְוִמֵר מַהוּ זְדוֹנָהּ, כלומר, ודאי שמרגיש כן על זדונותיו, ושב
 16 בתשובה.
 17 הגמרא מקשה על דברי הברייתא: מִתְּקִיף לָהּ – הקשה על כך רַבָּא
 18 בְּרִיהַ דְּרַבָּה האם ניתן לומר שבכל מקום שנאמר 'אשר' יש לדרשו
 19 מלשון 'אשרי', אֵלֵא מְעַתָּה יִצַּד נִפְרַשׁ את דברי המקרא לגבי
 20 מעילה, דְּבִתְרִיב (שם טו) וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקִּדָּשׁ יִשְׁלֵם, וכן כיצד
 21 נִפְרַשׁ את המקרא שנכתב כְּיָרְבֵעַם בֶּן נַבְמִי, דְּבִתְרִיב בִּיהַ (מלכים א' יד
 22 טו) 'אֲשֶׁר חָטָא וְאֲשֶׁר חָטָא אֶת יִשְׂרָאֵל', הֲכִי נְמִי דְּאֲשֶׁרִי הַדּוֹר
 23 הוּא – האם גם כאן ניתן לפרש את כוונת הכתוב לענין 'אשרי הדור'.
 24 מתרצת הגמרא: שְׂאֵנִי הֵבָא דְשֵׁנִי קְרָא בְּדַבְּרוּיָהּ – שונה הדבר כאן
 25 משום ששינה הכתוב בלשונו. כלומר, בשאר מקומות אין לדרוש
 26 'אשר' מלשון 'אשרי', אך כאן שנקט הכתוב לגבי שאר חיביו קרבן
 27 בלשון 'אם', ורק לגבי נשיא שינה בלשונו לכתוב 'אשר', יש לדרוש
 28 את שינוי הלשון לענין 'אשרי הדור'.
 29 הגמרא מביאה מקום נוסף שבו דורשים 'אשר' מלשון 'אשרי': דִּרְשׁ
 30 רַב נַחְמָן בַּר רַב חֲסִדָּא, מַאי דְבִתְרִיב (קהלת ח' יד) 'יֵשׁ כָּל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה
 31 עַל הָאָרֶץ וְגו', אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מְגִיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים
 32 וְיֵשׁ רְשָׁעִים שְׂמִינֵעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים. ביאור הפסוק כך הוא.
 33 נקט הכתוב לגבי צדיקים תיבת 'אשר', והוא מלשון 'אשרי', ללמדך,
 34 שאֲשֶׁרִיהֶם לְצַדִּיקִים שְׂמִינֵעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים שֶׁל עוֹלָם
 35 הֵבָא פְּעוּלָם הָיָה, כלומר, אשרי הצדיקים הסובלים יסורים בעולם
 36 הזה, כדרך שעתידיים הרשעים לסבול בעולם הבא, לפי שעל ידי כן
 37 מתכפרים עוונותיהם של הצדיקים בעולם הזה, ומקבלים את שכרם
 38 לעולם הבא. ולגבי רשעים נקט הכתוב בלשון 'ויש' שהוא מלשון 'וי',
 39 לומר לך, שְׂאֵנִי לָהֶם לְרְשָׁעִים, שְׂמִינֵעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים
 40 שֶׁל עוֹלָם הֵבָא – המקבלים טובות בעולם הזה כדרך שעתידיים
 41 הצדיקים לקבל לעולם הבא, פְּעוּלָם הָיָה, לפי שעל ידי כן אוכלים
 42 הרשעים את כל פירות מעשיהם הטובים בעולם הזה, ונאבדים מן
 43 העולם הבא.
 44 רבא מקשה על דברי רב נחמן: אָמַר רַבָּא, אִמּוֹ צַדִּיקִין אִי אָכְלִי תְרִי
 45 עֲלֵמִי מִי כְּנִי לָהּ – וכי אם יאכלו הצדיקים שני עולמות הדבר
 46 עליהם. כלומר, האם רע הדבר לצדיקים שיהנה מנחלת שני עולמות,
 47 ויקבלו רוב טובה גם בעולם הזה וגם לעולם הבא, ומדוע אשרי
 48 הצדיקים המתייסרים בעולם הזה.
 49 ומחמת קושיא זו מפרש רבא את המקרא באופן אחר: אֵלֵא אָמַר
 50 רַבָּא, כך יש לפרש את דברי הכתוב, אֲשֶׁרִיהֶם לְצַדִּיקִים שְׂמִינֵעַ
 51 אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים שֶׁל עוֹלָם הָיָה פְּעוּלָם הָיָה, כלומר, אשרי
 52 הצדיקים המקבלים רוב טובה בעולם הזה, כדרך שיש לרשעים
 53 בעולם הזה, לפי שעל ידי כן הם נוחלים שני עולמות, אִי לָהֶם
 54 לְרְשָׁעִים שְׂמִינֵעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים שֶׁל עוֹלָם הָיָה פְּעוּלָם
 55 הָיָה, כלומר, אוי לרשעים המתייסרים בעולם הזה כפי דרך הצדיקים
 56 בזה העולם, לפי שעל ידי כן אין להם טובה לא בעולם הזה ולא
 57 בעולם הבא.
 58 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רַב פָּפָא וְרַב הוֹנָא בְּרִיהַ דְּרַב
 59 יְהוֹשֻׁעַ אֲתוּ לְקַמִּיָּה דְרַבָּא – באו לפני רבא. אָמַר לָהּ רַבָּא,

1 אחרים לענין ערוה. את הלשון 'וישא' לומ' מצינו לגבי אשת
 2 פוטיפר, שנאמר בה (שם לט ז) 'ותשא אשת אדניו את עיניה/
 3 וכונתה היתה לחטוא עם יוסף בדבר ערוה. את הלשון 'את עיניו'
 4 מצינו לגבי שמשון, שחפץ היה לישא אשה מבנות פלשתים,
 5 שנאמר (שופטים יד א) 'ויאמר שמשון [וגו'] אותה קח לי כי היא
 6 ישרה בעיני'. את הלשון 'וירא' שנאמרה לגבי לוט, מצינו אצל
 7 שכם בן חמור שנטל את דינה בעל כרחו, שנאמר (בראשית לד ז) 'וירא
 8 אתה שכם בן חמור'. את הלשון 'את כל כפר הירדן' מצינו לגבי
 9 אשה זונה, שנאמר (משלי ו כב) 'כי כעד אשה זונה עד כפר לחם'.
 10 ואת הלשון 'כי בלה משקה' שנאמרה בלוט, מצינו לענין דבר
 11 ערוה, שנאמר (דודשע ז ז) 'כי זנתה אדם הבישה הורתם כי אמרה
 12 אלכה אחרי מאהבי נתני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני
 13 וישקוני'.

14 ומאחר ומצינו שכל המקרא העוסק בלוט מרמז על דבר ערוה,
 15 בהכרח צריך לומר שכך היתה כוונתו במעשה זה שבה על בנותיו,
 16 ולפיכך יש לקרוא עליו את המקרא 'ופושעים יכשלו בס'.
 17 מקשה הגמרא: והא מינס אנים - והרי אנוס היה במעשה זה,
 18 שהשקהו בנותיו יין עד שנשתכר ולא ידע מה הוא עושה, כמאמר
 19 הכתוב (בראשית ט ג) 'ולא ידע בשכבה ובקומה', ומדוע מכנים אותו
 20 'פושע'.

21 מתרצת הגמרא: תנא משום רבי יוסי בר רבי חוני, למה
 22 נקוד - מדוע יש נקודה על האות וי"ו שפתיבת 'ובקומה', של
 23 בכירה - שנאמרה לגבי הבת הגדולה, לומר לה, שפשיכבה
 24 עמו אכן לא ידע לוט ממעשהו, שהרי שיכור היה, אכל בקומה
 25 ידע והרגיש במעשה שהיה, ועל כן לא היה אנוס בדבר זה.

26 שבה הגמרא ומקשה: ומאי הוה ליה למעבר - וכי מה יכול היה
 27 לעשות כדי למנוע את שכירתה עמו, ומהו נקרא פושע, הרי ידע על
 28 כך רק בשעת קימתה בוא מא' דהוה דהוה - מה שהיה. היה.
 29 מתרצת הגמרא: אכן על מעשה הבת הבכירה אנוס היה, אבל נפקא
 30 מינה דלפינא אחרת לא איבעי ליה למישתי - היה לו ללמוד
 31 מכך שבערב אחר לא ישתה יין, כדי שלא ישתכר וכשלא שוב
 32 במעשה כזה, ומאחר שלא נזהר בכך ונכשל בזה בלילה שלאחר
 33 מכן עם הבת הצעירה, יש לקרוא עליו את המקרא 'ופושעים יכשלו
 34 בס'.

35 הגמרא מביאה דרשה נוספת בענין לוט: דרש רבא, מאי דכתיב
 36 (משלי יח ט) 'אח נפשע מקרית עו ומדינים בכרית ארמו'. וביאר,
 37 'אח נפשע מקרית עו' זה לוט שפירש מאברהם, שכן 'עו' זה
 38 אברהם, ולוט נקרא אח לאברהם, ונפשע' הוא מלשון 'מרד', ולוט
 39 מרד באברהם כשפירש ממנו. וביאר המשך הכתוב 'ומדינים
 40 בכרית ארמו', היינו שעל ידי מעשיו גרם לוט שהמיל מדינים
 41 [מריבות] בין ישראל לעמוז ומואב, שאין עמוז ומואב יכולים
 42 להכנס לתוך עם ישראל, כפי שהבריחים מונעים מן האנשים להכנס
 43 לתוך הארמון, שנאמר (דברים כג ד) 'לא יבא עמוזי ומואבי בקהל
 44 ה'.'

45 הגמרא מביאה דרשה נוספת בענין לוט: דרש רבא, ואיתימא - ויש
 46 אומרים שדרשה זו דרש רבי יצחק, מאי דכתיב (משלי יח א) 'לתאנה
 47 יבקש נפרד (ו) בקבל תושיה יתגלע'. וביאר, 'לתאנה יבקש נפרד' זה
 48 לוט שנפרד מאברהם, וביקש תאוה של עבירה, (ו) בקבל תושיה
 49 יתגלע', 'תושיה' היינו התורה, ויתגלע' הוא לשון גילוי, דהיינו,
 50 שנתגלה קלונו בתורה, ומאחר ונקט הכתוב 'ובכל תושיה', יש ללמוד
 51 שהכוונה בזה שנתגלה קלונו [ב-ושתו] על ידי שתי תורות, על ידי
 52 התורה שבכתב הנקראת בכתבי כנסיות, שנאמר בה (דברים כג ד) 'לא
 53 יבא עמוזי ומואבי בקהל ה'', ועל ידי התורה שבעל פה הנלמדת בכתבי
 54 מדרשות, דתנן - ששינו בה (בבבט עז) עמוזי ומואבי אסורין לבוא
 55 בקהל ישראל, ואיסורם הוא איפור עולם שאין לו היתר.

56 הגמרא מביאה מימרא נוספת בענין שנתבאר לעיל שמעשי האדם
 57 תלויים בכונתו: ואמר עולא, תמר כלתו של יהודה זנתה עם יהודה,
 58 ויומרי בן סלוא זינה עם כובי בת צור המדינית. תמר זנתה ונתכוננה
 59 לשם מצוה, ולפיכך יצאו ממנה מלכים ונביאים, ואילו יומרי זינה

60 ונתכוין לשם עבירה, ולפיכך נפלו בעונו כמה רבבות נפשות
 61 מישראל במגיפה.

62 הגמרא מביאה מימרא נוספת בענין אדם העובר עבירה אך מכוין
 63 לשם מצוה: אמר רב נחמן בר יצחק, גדולה היא עבירה הנעשית
 64 לשמה - לשם מצוה, יותר ממצוה הנעשית שלא לשמה - שלא
 65 לכוונת המצוה. ומנין יש ללמוד זאת, מיעל אשת חבר הקיני,
 66 שנבעלה לסיסרא לשם מצוה, כדי להתיש את כוחו שתוכל להורגו,
 67 ומצינו שהכתוב משבחה על כך, שנאמר (שופטים ה כד) 'תברך מנשים
 68 יעל אשת חבר הקיני, מנשים פאהל תברך', מאן נינהי - מי זה אלו
 69 'נשים פאהל', הן שרה רבקה רחל ולאה, שבכולן נזכר לשון 'אהל',
 70 ומבואר אם כן שהכתוב משבח את יעל שעשתה עבירה במה
 71 שנבעלה לרשע אך כוונתה היתה לשם מצוה, יותר משרה רבקה רחל
 72 ולאה, שעשו מצוה במה שנבעלו לבעליהן אך כוונתן היתה אף
 73 להנאת עצמן.

74 מאחר ונקט רב נחמן בר יצחק שגדולה עבירה לשמה ממצוה שלא
 75 לשמה, משמע שעשיית מצוה שלא לשמה גרועה היא. ועל כן מקשה
 76 הגמרא: איני - האם כך הוא הדבר, והאמר רב יהודה אמר רב,
 77 לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו אם עוסק בהן שלא
 78 לשמה, לפי שמתוך שעוסק בהן מתחילתן שלא לשמה בא לעסוק
 79 בהן אף לשמה, ונמצא שהעסק בתורה ובמצוות שלא לשמה מעלה
 80 יש בו, ומדוע העובר עבירה לשמה גדול מן העושה מצוה שלא
 81 לשמה.

82 ומחמת קושיא זו חוזרת בה הגמרא ממה שאמרה שעבירה שלא
 83 לשמה גדולה יותר ממצוה לשמה, ואמרת אימא - אלא אמור
 84 באופן אחר, גדולה עשיית עבירה לשמה, לשם מצוה, בעשיית מצוה
 85 שלא לשמה של המצוה.

86 הגמרא ממשיכה לעסוק במעשה של יעל וסיסרא: אמר רבי יוחנן,
 87 שבע בעילות כעל אותו רשע [סיסרא] את יעל באותה שעה, ויש
 88 ללמוד זאת ממה שנאמר (שופטים ה כב) 'בין רגליה פרע נפל שכם וגו'
 89 בין רגליה פרע נפל, באשר פרע שם נפל שודר'. ומאחר ונזכרו
 90 במקרא זה התיבות 'כרע' 'נפל' 'שכב' שבע פעמים, יש ללמוד שבעל
 91 שבע בעילות.

92 מקשה הגמרא: מדוע הכתוב משבח כל כך את יעל על שעשתה
 93 עבירה לשם שמים, והא קא מיתהניא מעבירה - הרי היא נהנתה
 94 מבעילותיו של אותו רשע.

95 מתרצת הגמרא: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, אפילו
 96 מוכתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים, כלומר, אפילו כשהרשע
 97 עושה איוז טובה או הנאה לצדיק, רעה היא בשביל הצדיק ואינו נהנה
 98 מכך כלל, ונמצא שאף יעל לא נהנתה מן העבירה, ועל כן משבחה
 99 הכתוב.

100 הגמרא שבה לעסוק במימרא של רב: אמר רב יהודה אמר רב,
 101 לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו אם הוא עוסק בהן
 102 עתה שלא לשמה, לפי שמתוך שעוסק בהן מתחילה שלא
 103 לשמה, סוף דבר בא לעסוק בהן לשמה. ויש ללמוד זאת מבלק
 104 בן צפור מלך מואב, שפשיכר ארבעים ושנים קרפנות שהקריב
 105 בלק הרשע כאשר שכר את בלעם לקלל את ישראל, וזה ויצתה
 106 ממנו רות המואביה. ומנין אנו יודעים שהיתה מזרעו של בלק,
 107 דאמר רבי יוסי ברבי חנינא, רות המואביה היתה בת בנו של
 108 עגלון מלך מואב, שהוא היה בן בנו של בלק מלך מואב.

108 הגמרא שבה לעסוק במעשה בנותיו של לוט: אמר רבי חייא בר
 109 אבא אמר רבי יוחנן, מנין יש ללמוד שאין הקדוש ברוך הוא
 110 מקפח [מונע] שכר מכל בריה, על כל מעשה טוב שנעשה, ואפילו
 111 שכר שיחה נאה - דיבור בלשון נקיה. והוא מבאר שיש ללמוד זאת
 112 מהבא - ממעשה בנות לוט, דאילו הבת הבכירה דכריתיה - שקראה
 113 לבנה הנולד לה מאביה מואב, דהיינו שגילתה בשמו שנולד מאביה
 114 ולא כיסתה הדבר, לפיכך אמר ליה רחמנא - אמר לו הקדוש ברוך
 115 הוא למשה כאשר ציווה על בני ישראל שלא ילחמו במואב, אל
 116 תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה (דברים כט), ויש לדייק מדברי
 117 הכתוב, שמלחמה